Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL EVGENI TANCHEV
prezentate la 5 martie 2020[1]

Cauza C-550/18

Comisia Europeană
împotriva

Irlandei

„Neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru – Articolul 258 TFUE – Directiva (UE) 2015/849 – Combaterea spălării banilor – Articolul 260 alineatul (3) TFUE – Necomunicarea măsurilor de transpunere a unei directive adoptate în cadrul unei proceduri legislative – Sancțiuni financiare – Plata unei sume forfetare”

I. Introducere

1. În prezenta cauză, Comisia Europeană a inițiat o procedură de constatare a neîndeplinirii obligațiilor împotriva Irlandei în temeiul articolului 258 TFUE pentru că nu a adoptat măsurile necesare de transpunere până la data de 26 iunie 2017 a Directivei (UE) 2015/849 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2015 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului, de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012 al Parlamentului European și al Consiliului și de abrogare a Directivei 2005/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului și a Directivei 2006/70/CE a Comisiei[2] sau, în orice caz, pentru că nu a notificat Comisiei aceste măsuri.

2. De asemenea, Comisia solicită Curții să impună Irlandei, potrivit articolului 260 alineatul (3) TFUE, plata unei sume forfetare de 2 766 992,00 euro pentru neîndeplinirea obligației de a comunica măsurile de transpunere a Directivei 2015/849. Comisia a solicitat inițial și aplicarea unei penalități cu titlu cominatoriu de 17 190,60 euro pe zi, dar a renunțat la această solicitare pe parcursul procedurii.

3. În consecință, prezenta cauză oferă Curții ocazia să își dezvolte jurisprudența cu privire la aplicarea articolului 260 alineatul (3) TFUE ulterioară hotărârii sale de referință pronunțate la 8 iulie 2019 în cauza Comisia/Belgia [Articolul 260 alineatul (3) TFUE – Rețele de comunicații de mare viteză][3]. Articolul 260 alineatul (3) TFUE este un instrument important introdus de Tratatul de la Lisabona care permite Comisiei să sesizeze Curtea cu o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor în temeiul articolului 258 TFUE pentru motivul că un stat membru „nu și-a îndeplinit obligația de a comunica măsurile de transpunere a unei directive adoptate în conformitate cu o procedură legislativă” și să solicite în același timp Curții să impună sancțiuni financiare acestui stat membru.

1 Limba originală: engleza.

2 JO 2015, L 141, p. 73.

3 C-543/17, EU:C:2019:573. Au existat câteva cauze anterioare care implicau aplicarea articolului 260 alineatul (3) TFUE, dar acestea au fost retrase înainte de pronunțarea hotărârii Curții. În două dintre aceste cauze au fost prezentate concluzii, de către avocatul general Wathelet în cauza Comisia/Polonia (C-320/13, nepublicată, EU:C:2014:2441) și de către noi în cauza Comisia/Spania [Articolul 260 alineatul (3) TFUE – Credit ipotecar] (C-569/17, EU:C:2019:271), la care ne vom raporta în analiza de mai jos.

4. Prezenta cauză este judecată de Curte în paralel cu altă cauză, Comisia/România (C-549/18), în care vom prezenta concluziile noastre astăzi. Ambele cauze ridică două chestiuni esențiale privind, în primul rând, întrebarea dacă Comisia trebuie să își motiveze decizia de a recurge la articolul 260 alineatul (3) TFUE și, în al doilea rând, aprecierea cuantumului sumelor forfetare impuse în temeiul acestei dispoziții. Asemănările chestiunilor relevante în aceste cauze ne vor permite, așadar, pentru lămurirea anumitor aspecte, să facem trimitere la argumentația pe care am dezvoltat-o în concluziile noastre în această cauză paralelă, pentru a evita repetările. De asemenea, prezenta cauză ridică probleme distincte cu privire la chestiunea dacă măsurile notificate în cursul procedurii reprezintă o îndeplinire a obligațiilor în sensul articolului 258 TFUE și al articolului 260 alineatul (3) TFUE.

5. În prezentele concluzii, vom susține că Irlanda nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 258 TFUE și vom propune Curții să o oblige la plata unei sume forfetare în temeiul articolului 260 alineatul (3) TFUE.

II. Cadrul juridic

6. Articolul 67 alineatul (1) din Directiva 2015/849 prevede:

„Statele membre asigură intrarea în vigoare a actelor cu putere de lege și a actelor administrative necesare pentru a se conforma prezentei directive până la 26 iunie 2017. Statele membre comunică de îndată Comisiei textul acestor dispoziții.

Atunci când statele membre adoptă aceste dispoziții, ele cuprind o trimitere la prezenta directivă sau sunt însoțite de o astfel de trimitere la data publicării lor oficiale. Statele membre stabilesc modalitatea de efectuare a acestei trimiteri.”

7. Potrivit articolului 1 punctul 42 din Directiva (UE) 2018/843 a Parlamentului European și a Consiliului din 30 mai 2018 de modificare a Directivei (UE) 2015/849 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului, precum și de modificare a Directivelor 2009/138/CE și 2013/36/UE[4], articolul 67 alineatul (1) din Directiva 2015/849 a fost înlocuit cu următorul text:

„(1) Statele membre asigură intrarea în vigoare a actelor cu putere de lege și a actelor administrative necesare pentru a se conforma prezentei directive până la 26 iunie 2017.

Statele membre aplică articolul 12 alineatul (3) începând cu 10 iulie 2020.

Statele membre instituie registrele menționate la articolul 30 până la 10 ianuarie 2020 și registrele menționate la articolul 31 până la 10 martie 2020, precum și mecanismele centralizate automatizate menționate la articolul 32a până la 10 septembrie 2020.

[…]

Statele membre comunică de îndată Comisiei textul actelor menționate la prezentul alineat.

Atunci când statele membre adoptă aceste acte, acestea conțin o trimitere la prezenta directivă sau sunt însoțite de o asemenea trimitere la data publicării lor oficiale. Statele membre stabilesc modalitatea de efectuare a acestei trimiteri.”

4 JO 2018, L 156, p. 43.

III. Procedura precontencioasă și procedura în fața Curții

8. Întrucât, până la expirarea termenului prevăzut la 26 iunie 2017, i s-a comunicat doar o măsură de transpunere, reprezentată de transpunerea articolului 30 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2015/849, Comisia a adresat Irlandei o scrisoare oficială de punere în întârziere cu data de 18 iulie 2017, prin care a invitat-o să îi notifice măsurile de transpunere restante în termen de două luni de la primirea scrisorii respective.

9. În răspunsul său, transmis prin scrisoarea din 13 septembrie 2017, Irlanda a informat Comisia cu privire la progresul privind măsurile de transpunere a Directivei 2015/849.

10. Prin avizul motivat din data de 8 martie 2018, Comisia a declarat că Irlanda încă nu i-a notificat alte măsuri de transpunere a Directivei 2015/849 și a invitat-o să procedeze în acest sens în termen de două luni de la primirea avizului motivat respectiv.

11. În răspunsul său la avizul motivat menționat, prin scrisoarea din 4 mai 2018, Irlanda a informat Comisia cu privire la progresele suplimentare făcute în privința măsurilor de transpunere a Directivei 2015/849.

12. Considerând că Irlanda încă nu a adoptat nicio măsură suplimentară pentru transpunerea Directivei 2015/849 sau nu a comunicat vreo astfel de măsură, Comisia a decis, la 19 iulie 2018, să sesizeze Curtea cu o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor.

13. Prin cererea introductivă depusă la 27 august 2018, Comisia a formulat prezenta acțiune în temeiul articolului 258 TFUE și al articolului 260 alineatul (3) TFUE, prin care solicită Curții:

– în primul rând, constatarea faptului că, întrucât nu a adoptat, până la 26 iunie 2017, toate măsurile necesare pentru a transpune Directiva 2015/849 sau, în orice caz, întrucât nu a comunicat măsurile menționate, Irlanda nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 67 alineatul (1) din această directivă;

– în al doilea rând, obligarea Irlandei la plata unei penalități cu titlu cominatoriu de 17 190,60 euro pe zi pentru neîndeplinirea obligației de a comunica măsurile necesare pentru a asigura transpunerea Directivei 2015/849, cu efect de la data pronunțării hotărârii Curții în prezenta cauză;

– în al treilea rând, obligarea Irlandei la plata unei sume forfetare de 4 701,20 euro pe zi înmulțită cu numărul de zile în care a subzistat încălcarea, care poate să depășească o sumă forfetară minimă de 1 685 000 euro, și

– în al patrulea rând, obligarea Irlandei la plata cheltuielilor de judecată.

14. În memoriul în apărare depus la 14 noiembrie 2018, Irlanda solicită Tribunalului:

– în primul rând, respingerea prezentei acțiuni, și

– în al doilea rând, obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

15. În memoriul său în replică depus la 18 ianuarie 2019, Comisia a arătat că, în pofida măsurilor de transpunere notificate la 29 noiembrie 2018, adoptarea unor măsuri suplimentare era în continuare necesară pentru a asigura transpunerea completă a Directivei 2015/849 în ceea ce privește cele unsprezece dispoziții menționate ale directivei [5]. În consecință, Comisia și-a menținut concluziile, dar a redus la 7 358,40 euro pe zi cuantumul penalității cu titlu cominatoriu solicitate și a cerut Curții să îi aplice o sumă forfetară de 2 439 922,80 euro plus 2 014,80 euro pe zi pentru necomunicarea măsurilor de transpunere începând cu 29 noiembrie 2018.

16. În memoriul în duplică depus la 4 martie 2019, Irlanda a susținut că și-a îndeplinit obligația de transpunere a Directivei 2015/849 prin măsurile notificate la 29 noiembrie 2018, arătând în același timp că a întreprins alte demersuri pentru a răspunde preocupărilor Comisiei formulate în memoriul în replică.

17. Prin scrisoarea din 27 noiembrie 2019, Comisia a informat Curtea că, în pofida explicațiilor furnizate în memoriul în duplică și a noilor măsuri de transpunere comunicate la 30 ianuarie 2019 pentru articolul 31 alineatele (1), (2), (3) și (7) din Directiva 2015/849 și la 27 martie 2019 pentru articolul 30 alineatul (1) al doilea paragraf și alineatele (2) și (7) din această directivă, adoptarea de măsuri suplimentare rămânea în continuare necesară pentru transpunerea articolului 47 alineatul (2) și a articolului 48 alineatele (5)-(8) din Directiva 2015/849. Astfel, Comisia și-a menținut concluziile, dar a redus la 2 452,80 euro pe zi cuantumul penalității cu titlu cominatoriu solicitate și a solicitat Curții să îi aplice o sumă forfetară de 2 598 420,40 euro plus 671,60 euro pe zi pentru necomunicarea măsurilor de transpunere începând cu 27 martie 2019.

18. Prin scrisoarea din 6 decembrie 2019, Irlanda a informat Curtea că a furnizat Comisiei tabele de corespondență actualizate la 22 noiembrie 2019 și la 3 decembrie 2019, dintre care primul nu a fost luat în considerare în scrisoarea Comisiei din 27 noiembrie 2019.

19. Prin Deciziile din 11 și din 12 februarie 2019, au fost admise cererile de intervenție în susținerea concluziilor Irlandei formulate de Estonia și de Franța. Comisia și Irlanda au prezentat observații cu privire la memoriile în intervenție ale Estoniei și ale Franței la 24 mai 2019 și, respectiv, la 5 iunie 2019.

20. La 10 decembrie 2019, a avut loc o ședință, în cursul căreia Comisia, Estonia și Irlanda au prezentat observații orale.

21. În ședință, Comisia a afirmat că, având în vedere măsurile de transpunere notificate la 22 noiembrie 2019 pentru articolul 48 alineatele (5)-(8) din Directiva 2015/849 și cele notificate la 3 decembrie 2019 de transpunere a articolului 47 alineatul (2) din această directivă, Irlanda și-a îndeplinit obligațiile. În consecință, Comisia a renunțat în parte la acțiunea sa, în sensul că nu mai solicită impunerea unei penalități cu titlu cominatoriu zilnice. Considerând că 3 decembrie 2019 este data la care Irlanda și-a îndeplinit obligațiile, Comisia a stabilit suma forfetară solicitată la 2 766 992,00 euro.

5 În replica sa, Comisia a constatat existența unor lacune în ceea ce privește transpunerea următoarelor prevederi ale Directivei 2015/849: (i) articolul 30 alineatul (1) al doilea paragraf, (ii) articolul 30 alineatul (2), (iii) articolul 30 alineatul (7), (iv) articolul 31 alineatele (1) și (2), (v) articolul 31 alineatul (3), (vi) articolul 31 alineatul (7), (vii) articolul 47 alineatul (2), (viii) articolul 47 alineatul (3), (ix) articolul 48 alineatele (5)-(9), (x) articolul 61 alineatul (3) și (xi) articolul 62 alineatul (2).

IV. Rezumatul argumentației părților

A. Cu privire la neîndeplinirea obligațiilor în temeiul articolului 258 TFUE

22. Comisia susține că, întrucât a notificat o singură măsură de transpunere a unei părți a articolului 30 alineatul (1) din Directiva 2015/849, Irlanda nu a adoptat, până la expirarea termenului-limită prevăzut la articolul 67 din Directiva 2015/849, respectiv 26 iunie 2017, toate măsurile necesare de transpunere sau nu a comunicat aceste măsuri Comisiei. Aceasta contestă de asemenea că măsurile naționale care transpun precedenta directivă privind combaterea spălării banilor[6] asigură transpunerea Directivei 2015/849, deoarece această directivă introduce modificări semnificative. Irlanda nu a notificat niciodată vreuna dintre aceste măsuri în contextul transpunerii Directivei 2015/849. Irlanda nici nu a furnizat, în temeiul considerentului (67) al directivei, un tabel de corespondență care să explice raportul dintre dispozițiile directivei menționate și dispozițiile corespunzătoare ale acestor măsuri naționale.

23. Comisia susține că, având în vedere măsurile de transpunere comunicate la 29 noiembrie 2018, Irlanda a transpus în mare măsură Directiva 2015/849, dar totuși au rămas anumite lacune de transpunere. Aceasta subliniază că prelungirea termenului de transpunere prevăzut de Directiva 2018/843 privește exclusiv obligația de a întocmi registrele centrale în temeiul articolelor 30 și 31 din Directiva 2015/849, iar nu celelalte obligații impuse de directivă, inclusiv în articolele respective. Astfel cum a subliniat în ședință, Irlanda era obligată să adopte măsuri de transpunere pentru a remedia lacunele respective în temeiul articolului 47 alineatul (2) și al articolului 48 alineatele (5)-(8) din Directiva 2015/849[7] și, prin urmare, s-a conformat obligațiilor sale prin măsurile notificate până la 3 decembrie 2019.

24. Irlanda arată că transpunerea Directivei 2015/849 a necesitat adoptarea unei legislații a cărei finalizare era prevăzută pentru luna noiembrie 2018. Aceasta a parcurs un proces de transpunere mai lung pentru a asigura efectul util al directivei în discuție, iar proiectul preliminar de lege se afla deja într-un stadiu avansat la momentul introducerii prezentei acțiuni de către Comisie.

25. Irlanda arată că Directiva 2015/849 reia în mare măsură, cu modificări, dispoziții conținute în precedenta directivă privind combaterea spălării banilor și, prin urmare, măsurile de transpunere a acestei directive asigură o transpunere parțială a Directivei 2015/849. Astfel cum a subliniat în ședință, Comisia și-a îndeplinit obligațiile în temeiul măsurilor de transpunere notificate la 29 noiembrie 2018. Aceasta contestă pretinsele lacune de transpunere evidențiate de Comisie și, în orice caz, ele au importanță infimă, iar Irlanda a încercat să răspundă preocupărilor Comisiei.

6 Mai precis, Directiva 2005/60; a se vedea punctul 1 din prezentele concluzii.

7 Comisia face trimitere la Hotărârea din 28 aprilie 2005, Comisia/Italia (C-410/03, EU:C:2005:258, punctul 39), și la Hotărârea din 14 ianuarie 2010, Comisia/Republica Cehă (C-343/08, EU:C:2010:14, punctul 39).

B. Cu privire la aplicarea articolului 260 alineatul (3) TFUE

26. Comisia susține, pe baza Comunicării privind punerea în aplicare a articolului 260 alineatul (3) TFUE [8], că nerespectarea de către Irlanda a obligației de comunicare a măsurilor de transpunere în conformitate cu articolul 67 din Directiva 2015/849 intră în domeniul de aplicare al articolului 260 alineatul (3) TFUE. Astfel cum se arată într-o comunicare ulterioară [9], practica sa adaptată de a solicita în general plata unei sume forfetare și a unor penalități cu titlu cominatoriu se aplică în speță.

27. Comisia susține că articolul 260 alineatul (3) TFUE îi conferă o largă putere de apreciere, similară cu puterea de apreciere în ceea ce privește inițierea sau nu a procedurii prevăzute de articolul 258 TFUE [10] și astfel nu este obligată să motiveze decizia sa de a recurge la articolul 260 alineatul (3) TFUE. Contestă de asemenea că acționează în mod disproporționat în ceea ce privește stabilirea sancțiunilor financiare în prezenta cauză și a subliniat în ședință că proporționalitatea este avută în vedere, în primul rând, la stabilirea pragului pentru sancțiunile financiare solicitate ca regulă generală, iar în al doilea rând, la analiza individuală a gravității încălcării în fiecare situație.

28. În ceea ce privește stabilirea sancțiunilor financiare, Comisia susține că metoda de calcul al penalităților financiare în temeiul articolului 260 alineatul (3) TFUE ar trebuie să fie aceeași cu cea aplicată în conformitate cu articolul 260 alineatul (2) TFUE [11]. Pe această bază, Comisia propune o sumă forfetară de 2 766 992,00 euro, cu efect de la data pronunțării hotărârii Curții. Calculul acestei sume se bazează pe un cuantum înmulțit cu numărul de zile în care neîndeplinirea obligațiilor a persistat [12], care cuprinde perioada dintre ziua următoare împlinirii termenului-limită pentru transpunere prevăzut în Directiva 2015/849 (27 iulie 2017) și ziua precedentă datei la care a încetat neîndeplinirea obligațiilor (2 decembrie 2019), ținând seama de faptul că Irlanda și-a îndeplinit obligațiile la 3 decembrie 2019 [13]. Comisia subliniază că durata încălcării ar trebui calculată de la data împlinirii termenului de transpunere, întrucât la această dată apare neîndeplinirea obligației statului membru de comunicare a măsurilor de transpunere [14], iar Irlanda a fost informată corespunzător cu privire la poziția sa.

29. În concret, la calcularea cuantumului zilnic al sumei forfetare, care se obține prin înmulțirea valorii forfetare standard cu coeficientul pentru gravitate, precum și cu factorul „n” [15], Comisia propune un coeficient de 7 pe o scară de la 1 la 20 pentru gravitatea încălcării. Aceasta se bazează pe parametri stabiliți în raport, în primul rând, cu importanța Directivei 2015/849 ca instrument esențial pentru asigurarea protecției efective a pieței financiare a Uniunii împotriva amenințărilor reprezentate de spălarea banilor și de finanțarea terorismului și, în al doilea rând, cu efectele asupra intereselor publice și private determinate de impactul netranspunerii de către Irlanda a directivei respective asupra pieței financiare a Uniunii, asupra investitorilor și asupra cetățenilor. Comisia ia în considerare

8 Comunicarea Comisiei – Punerea în aplicare a articolului 260 alineatul (3) din TFUE (JO 2011, C 12, p. 1, denumită în continuare „Comunicarea din 2011”), în special punctele 7, 19 și 21. Astfel cum se indică la punctul 31 din aceasta, Comisia va aplica noul instrument prevăzut la articolul 260 alineatul (3) TFUE, în special în cazul procedurilor inițiate în temeiul articolului 258 după publicarea respectivei comunicări (15 ianuarie 2011).

9 Comunicarea Comisiei – Legislația UE: o mai bună aplicare pentru obținerea unor rezultate mai bune (JO 2017, C 18, p. 10) (denumită în continuare „Comunicarea din 2017”), în special p. 15 și 16. Astfel cum se menționează în acestea, Comisia își aplică practica ajustată în cazul procedurilor de constatare a neîndeplinirii obligațiilor pentru care decizia de a trimite scrisoarea de punere în întârziere va fi luată după data publicării prezentei comunicări (19 ianuarie 2017).

10 Comunicarea din 2011, în special punctele 16 și 17.

11 Comunicarea din 2011, în special punctele 23 și 28; Comunicarea din 2017, p. 15.

12 Comunicarea din 2011, punctul 28 [cu referire la Comunicarea Comisiei – Punerea în aplicare a articolului 228 din Tratatul CE (JO 2007, C 126, p. 15, denumită în continuare „Comunicarea din 2005”), punctele 19-24].

13 A se vedea punctul 21 din prezentele concluzii. Comisia a propus, de asemenea, plata unor penalități cu titlu cominatoriu zilnice, dar a retras această cerere. În consecință, nu vom mai examina această metodă de calcul.

14 Comisia face trimitere în special la Hotărârea din 8 iulie 2019, Comisia/Belgia [Articolul 260 alineatul (3) TFUE – Rețele de comunicații de mare viteză] (C-543/17, EU:C:2019:573, punctul 88).

15 A se vedea în special Comunicarea din 2005, punctul 24. Comisia se întemeiază pe datele care figurează în Comunicarea sa privind actualizarea datelor utilizate pentru calcularea sumei forfetare și a penalităților cu titlu cominatoriu pe care Comisia urmează să le propună Curții de Justiție în cadrul procedurii de constatare a neîndeplinirii obligațiilor [C(2017) 8720 final] (JO 2017, C 431, p. 3).

ca factori atenuanți măsurile notificate de Irlanda de transpunere a primului paragraf al articolului 30 alineatul (1) din Directiva 2015/849 și prelungirea termenului de transpunere prevăzut în Directiva 2018/843 pentru înființarea registrelor centrale în temeiul articolelor 30 și 31 din Directiva 2015/849, dar nu recunoaște ceilalți factori atenuanți invocați de Irlanda.

30. În plus, astfel cum s-a arătat în scrisoarea din 27 noiembrie 2019 și în ședință, Comisia a redus, ținând seama de notificarea de către Irlanda a măsurilor de transpunere suplimentare, coeficientul pentru gravitate la 2, începând de la 29 noiembrie 2018, și la 1, începând cu 27 martie 2019. Drept urmare, Comisia calculează suma forfetară solicitată pentru fiecare perioadă în conformitate cu următoarea formulă:

rată forfetară standard × coeficient pentru gravitate × factor „n” × numărul de zile

Astfel, din 27 iunie 2017 până la 28 noiembrie 2018, suma forfetară era calculată după cum urmează: 230 × 7 × 2,92 × 519 = 2 439 922,80 euro; din 29 noiembrie 2018 până la 26 martie 2019: 230 × 2 × 2,92 × 118 = 158 497,60 euro; și din 27 martie 2019 până la 2 decembrie 2019: 230 × 1 × 2,92 ×251 = 168 571,60 euro. În acest scop, suma totală forfetară solicitată de Comisie se ridică la 2 766 992,00 euro.

31. Irlanda, susținută de Estonia și de Franța, arată că, întrucât legislația irlandeză asigură transpunerea parțială a Directivei 2015/849, articolul 260 alineatul (3) TFUE nu se aplică. De asemenea, cererea de aplicare a unor sancțiuni financiare a Comisiei nu respectă principiul proporționalității și nici obligația de cooperare loială. Practica sa sistematică de a impune sancțiuni financiare este eronată, deoarece Comisia trebuie să analizeze împrejurările fiecărei cauze pentru a-și motiva decizia de a recurge la articolul 260 alineatul (3) TFUE. Deoarece procedura de transpunere este încheiată în prezent, impunerea unei sume forfetare nu este de natură să asigure un efect descurajator și poate justifica compromiterea de către statele membre a calității măsurilor de transpunere.

32. În ceea ce privește stabilirea sancțiunilor financiare, Irlanda, susținută de Franța, afirmă că metoda de calcul al sancțiunilor în temeiul articolului 260 alineatele (2) și (3) TFUE nu ar trebui să fie aceeași, iar atunci când obligațiile sunt îndeplinite înainte de pronunțarea hotărârii Curții, aplicarea unei sume forfetare nu este necesară. În subsidiar, cuantumul sumei forfetare ar trebui redus. În special, este inadecvat să se ia în considerare a doua zi după expirarea termenului de transpunere pentru calcularea duratei încălcării, întrucât la momentul respectiv Irlanda nu a apreciat că această situație intră în domeniul de aplicare al articolului 260 alineatul (3) TFUE. Coeficientul pentru gravitate este de asemenea inadecvat, având în vedere măsurile notificate la 29 noiembrie 2018. Irlanda arată că anumiți factori atenuanți, care se adaugă celor propuși de Comisie, trebuie să fie luați în considerare, inclusiv faptul că măsurile de transpunere au fost adoptate înainte de pronunțarea hotărârii Curții, că legislația primară a fost utilizată pentru transpunere și că Irlanda a acordat prioritate progresului măsurilor de transpunere prin procesul legislativ, că a informat Comisia și s-a conformat unui calendar indicativ care îi fusese comunicat Comisiei înainte de introducerea acțiunii.

V. Analiză

A. Cu privire la neîndeplinirea obligațiilor în temeiul articolului 258 TFUE

33. Trebuie amintit că, în cadrul procedurii de constatare a neîndeplinirii obligațiilor în temeiul articolului 258 TFUE, comunicarea efectuată de statele membre în conformitate cu principiul cooperării loiale prevăzut la articolul 4 alineatul (3) TUE trebuie să conțină informații suficient de clare și de precise în ceea ce privește conținutul normelor naționale care transpun o directivă. Prin urmare, această comunicare, ce poate fi însoțită de un tabel de corespondență, trebuie să indice fără ambiguitate care sunt actele cu putere de lege și actele administrative prin intermediul cărora statul

membru consideră că a îndeplinit diferitele obligații pe care i le impune directiva respectivă. Neîndeplinirea acestei obligații de către un stat membru, fie ca urmare a unei lipse totale a informării, fie ca urmare a unei informări insuficient de clare și de precise, poate justifica în sine inițierea procedurii prevăzute la articolul 258 TFUE [16].

34. Curtea a statuat în special că, chiar dacă transpunerea unei directive poate fi realizată prin intermediul unor norme de drept intern deja în vigoare, un stat membru nu este scutit de obligația oficială de notificare, chiar dacă acest stat membru a notificat deja aceste norme în contextul transpunerii unor directive anterioare [17]. În plus, în cazul în care o directivă prevede că măsurile de transpunere trebuie să conțină o trimitere la aceasta ori să fie însoțite de o trimitere la publicarea lor oficială, este necesar să se adopte măsuri de transpunere specifice [18].

35. De asemenea, s-a stabilit că, în cadrul unei acțiuni întemeiate pe articolul 258 TFUE, neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru trebuie apreciată în funcție de situația din acest stat membru la momentul expirării termenului stabilit în avizul motivat, iar Curtea nu poate lua în considerare nicio modificare ulterioară [19].

36. În prezenta cauză, este cert că Irlanda nu a adoptat măsurile necesare pentru transpunerea Directivei 2015/849 și nu a comunicat aceste măsuri înainte de expirarea termenului stabilit în avizul motivat, și anume 9 mai 2018 [20]. Astfel, se pare că, cu excepția uneia singure, măsurile prin care s-a transpus pe deplin directiva au fost adoptate și comunicate după această dată (a se vedea punctele 8, 15-17 și 21 din prezentele concluzii) și, prin urmare, ele nu pot fi luate în considerare.

37. În ceea ce privește măsurile care erau în vigoare în Irlanda la împlinirea termenului de transpunere, și anume 26 iunie 2017, nu suntem convinși de argumentele prezentate de Irlanda în fața Curții conform cărora aceste măsuri pot fi luate în considerare pentru aprecierea neîndeplinirii obligațiilor în prezenta cauză. În special, având în vedere că articolul 67 alineatul (1) din Directiva 2015/849 impune statelor membre să se asigure că dispozițiile prin care transpun directiva cuprind o trimitere la aceasta sau sunt însoțite de o astfel de trimitere la data publicării lor oficiale (a se vedea punctele 6 și 7 din prezentele concluzii), este necesar ca Irlanda să adopte măsuri de transpunere specifice. Irlanda nu susține că măsurile îndeplinesc această condiție. Potrivit informațiilor de care dispune Curtea, nu rezultă nici că Irlanda ar fi furnizat tabelul de corespondență prin care să indice raportul dintre prevederile Directivei 2015/849 și prevederile corespunzătoare ale acestor măsuri naționale, în conformitate cu considerentul (67) al acesteia. În orice caz, Irlanda nu contestă că respectivele măsuri nu au transpus integral Directiva 2015/849.

38. Prin urmare, propunem Curții să declare că, întrucât nu a adoptat în termenul prevăzut toate măsurile necesare transpunerii Directivei 2015/849 sau, în orice caz, întrucât nu a comunicat aceste măsuri, Irlanda nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 67 alineatul (1) din directiva menționată.

16 A se vedea Hotărârea din 8 iulie 2019, Comisia/Belgia [Articolul 260 alineatul (3) TFUE – Rețele de comunicații de mare viteză] (C-543/17, EU:C:2019:573, punctul 51).

17 A se vedea Hotărârea din 16 iulie 2009, Comisia/Irlanda (C-427/07, EU:C:2009:457, punctele 108 și 109).

18 A se vedea Hotărârea din 15 aprilie 2010, Comisia/Irlanda (C-294/09, nepublicată, EU:C:2010:200, punctul 17).

19 A se vedea Hotărârea din 28 martie 2019, Comisia/Irlanda (Colectarea și tratarea apelor urbane reziduale) (C-427/17, nepublicată, EU:C:2019:269, punctul 42).

20 În speță, data de referință este de două luni de la primirea de către Irlanda a avizului motivat (a se vedea punctul 10 din prezentele concluzii), și anume 9 martie 2018.

B. Cu privire la aplicarea articolului 260 alineatul (3) TFUE

39. Aspectele principale în prezenta cauză privesc, în primul rând, motivarea deciziei Comisiei de a solicita aplicarea unor sancțiuni financiare în temeiul articolului 260 alineatul (3) TFUE și, în al doilea rând, proporționalitatea obligației de plată a unei sume forfetare care, în schimb, ridică anumite întrebări cu caracter general, referitoare în special la metoda de calcul al sumelor forfetare și la aplicabilitatea jurisprudenței privind articolul 260 alineatul (2) TFUE. Părțile sunt în dezacord și cu privire la aspectul dacă articolul 260 alineatul (3) TFUE se aplică în prezenta cauză, și anume dacă aplicabilitatea acestuia se extinde la neîndeplinirea parțială a obligației de comunicare a măsurilor de transpunere de către un stat membru.

40. Întrucât Hotărârea din 8 iulie 2019, Comisia/Belgia [Articolul 260 alineatul (3) TFUE – Rețele de comunicații de mare viteză][21] are o importanță specială în ceea ce privește aceste aspecte, este necesar, în primul rând, să oferim unele observații preliminare cu privire la hotărârea respectivă (secțiunea 1), înainte de a analiza puterea de apreciere a Comisiei de a solicita aplicarea unor sancțiuni financiare în temeiul articolului 260 alineatul (3) TFUE, aprecierea sancțiunilor financiare în temeiul acestei dispoziții și impunerea plății unei sume forfetare în prezenta cauză (secțiunile 2, 3 și 4).

1. Hotărârea din 8 iulie 2019, Comisia/Belgia [Articolul 260 alineatul (3) TFUE – Rețele de comunicații de mare viteză]

41. Trebuie reținut că Hotărârea din 8 iulie 2019, Comisia/Belgia [Articolul 260 alineatul (3) TFUE – Rețele de comunicații de mare viteză][22] a abordat în principal domeniul de aplicare material al articolului 260 alineatul (3) TFUE și stabilirea penalităților cu titlu cominatoriu în temeiul acestei dispoziții. În special, Curtea a reținut că termenii „obligația de a comunica măsurile de transpunere” care figurează la articolul 260 alineatul (3) TFUE trebuie interpretați în sensul că „statele membre au obligația să indice, pentru fiecare dispoziție din directiva menționată, dispoziția sau dispozițiile naționale care asigură transpunerea sa. Odată ce a intervenit această comunicare, însoțită, dacă este cazul, de prezentarea unui tabel de corespondență, revine Comisiei sarcina de a stabili, cu scopul de a solicita aplicarea în privința statului membru în cauză a unei sancțiuni pecuniare prevăzute la această dispoziție, că anumite măsuri de transpunere lipsesc în mod evident sau nu acoperă întregul teritoriu al statului membru în cauză”[23].

42. De asemenea, Curtea a statuat că aplicarea unei penalități cu titlu cominatoriu în temeiul articolului 260 alineatul (3) TFUE nu se justifică în principiu decât în măsura în care persistă neîndeplinirea obligațiilor până la examinarea faptelor de către Curte, iar jurisprudența referitoare la articolul 260 alineatul (2) TFUE trebuie aplicată prin analogie cu articolul 260 alineatul (3) TFUE, întrucât penalitățile cu titlu cominatoriu în temeiul acestor două dispoziții urmăresc același obiectiv. Având în vedere puterea de apreciere și criteriile stabilite în jurisprudența referitoare la articolul 260 alineatul (2) TFUE, Curtea a aplicat Belgiei o penalitate cu titlu cominatoriu pe zi de 5 000 de euro pentru neîndeplinirea obligațiilor de a adopta și de a comunica măsurile de transpunere a trei articole ale directivei în discuție în ceea ce privește una dintre regiunile sale[24].

21 C-543/17, EU:C:2019:573.

22 C-543/17, EU:C:2019:573.

23 Hotărârea din 8 iulie 2019, Comisia/Belgia [Articolul 260 alineatul (3) TFUE – Rețele de comunicații de mare viteză] (C-543/17, EU:C:2019:573, punctul 59).

24 A se vedea Hotărârea din 8 iulie 2019, Comisia/Belgia [Articolul 260 alineatul (3) TFUE – Rețele de comunicații de mare viteză] (C-543/17, EU:C:2019:573, în special punctele 60, 61 și 80-89).

43. Pe această bază, trebuie observat că, în Hotărârea Comisia/Belgia [Articolul 260 alineatul (3) TFUE – Rețele de comunicații de mare viteză], Curtea a interpretat domeniul de aplicare material al articolului 260 alineatul (3) TFUE în sensul că vizează neîndeplinirea de către un stat membru a obligației de comunicare a măsurilor prin care s-a realizat o transpunere incompletă (parțială) a directivei în discuție [25]. De asemenea, Curtea a utilizat aceeași metodă de stabilire a penalităților cu titlu cominatoriu în temeiul articolului 260 alineatele (2) și (3) TFUE, punând accentul pe puterea sa de apreciere și pe obiectivul urmărit de acest tip de penalități. Vom reveni asupra acestui aspect ulterior în analiza noastră (a se vedea punctele 53 și 54 din prezentele concluzii).

44. Din Hotărârea Comisia/Belgia [Articolul 260 alineatul (3) TFUE – Rețele de comunicații de mare viteză] [26] rezultă că argumentația Irlandei, susținută de Estonia și de Franța, potrivit căreia articolul 260 alineatul (3) TFUE nu se aplică întrucât Irlanda a transpus parțial Directiva 2015/849, nu poate fi acceptată. Articolul 260 alineatul (3) TFUE este aplicabil în prezenta procedură [27], dat fiind că Comisia a stabilit că Irlanda nu și-a îndeplinit integral obligația de comunicare. Astfel, măsurile de transpunere au lipsit în mod vădit, având în vedere comunicarea de către Irlanda de măsuri de transpunere a unei singure dispoziții din Directiva 2015/849, iar măsurile naționale preexistente nu au fost suficiente (a se vedea punctele 36 și 37 din prezentele concluzii).

2. Cu privire la puterea de apreciere a Comisiei în temeiul articolului 260 alineatul (3) TFUE

45. În prezenta cauză, Irlanda, susținută de Estonia și de Franța, arată în esență că impunerea unor sancțiuni financiare nu este justificată, deoarece Comisia trebuie să motiveze, având în vedere circumstanțele speciale ale cauzei, decizia sa de a recurge la articolul 260 alineatul (3) TFUE.

46. Având în vedere argumentele pe care le-am enunțat la punctele 43-49 din Concluziile prezentate în cauza Comisia/România (C-549/18), nu suntem de acord.

47. În consecință, ar trebui să se considere că posibilitatea acordată Comisiei de a solicita aplicarea de sancțiuni financiare în temeiul articolului 260 alineatul (3) TFUE este legată de puterea de apreciere largă recunoscută Comisiei în jurisprudență în ceea ce privește inițierea procedurilor în temeiul articolului 258 TFUE [28]. Astfel cum a statuat Curtea, Comisia „nu este obligată să își justifice decizia și nici admisibilitatea acțiunii nu depinde de împrejurările care îi determină opțiunea. […] Curtea trebuie doar să se asigure că procedura adoptată poate fi utilizată, în principiu, în ceea ce privește pretinsa încălcare” [29]. În opinia noastră, aceeași concluzie ar trebui să se aplice deciziei Comisiei de a solicita aplicarea de sancțiuni financiare în temeiul articolului 260 alineatul (3) TFUE.

48. Această concluzie este susținută de modul de redactare a articolului 260 alineatul (3) TFUE („poate indica, în cazul în care consideră necesar, cuantumul sumei forfetare sau al penalității cu titlu cominatoriu”), pe baza căruia Comisia dispune de o putere de apreciere pentru a decide dacă va solicita aplicarea de sancțiuni financiare în temeiul articolului 260 alineatul (3) TFUE în cadrul procedurilor în baza articolului 258 TFUE și nu este obligată să facă acest lucru [30]. Totuși, nu există

25 Hotărârea din 8 iulie 2019 (C-543/17, EU:C:2019:573). A se compara Concluziile avocatului general Szpunar prezentate în cauza Comisia/Belgia [Articolul 260 alineatul (3) TFUE – Rețele de comunicații de mare viteză] (C-543/17, EU:C:2019:322, în special punctele 58-81) (care propun o abordare restrictivă), cu Concluziile avocatului general Wathelet prezentate în cauza Comisia/Polonia (C-320/13, nepublicate, EU:C:2014:2441, punctele 114-145) și cu Concluziile noastre prezentate în cauza Comisia/Spania [Articolul 260 alineatul (3) TFUE – Credit ipotecar] (C-569/17, EU:C:2019:271, punctele 41-71) (care propun o abordare mai extensivă).

26 Hotărârea din 8 iulie 2019 (C-543/17, EU:C:2019:573).

27 Arătăm că în mod cert Directiva 2015/849 este o directivă adoptată în conformitate cu o procedură legislativă, și anume procedura legislativă ordinară în baza temeiului juridic reprezentat de articolul 114 TFUE.

28 A se vedea Hotărârea din 19 septembrie 2017, Comisia/Irlanda (C-552/15, EU:C:2017:698, punctul 34).

29 Hotărârea din 26 iunie 2001, Comisia/Portugalia (C-70/99, EU:C:2001:355, punctul 17).

30 A se vedea Concluziile noastre prezentate în cauza Comisia/Spania [Articolul 260 alineatul (3) TFUE – Credit ipotecar] (C-569/17, EU:C:2019:271, punctul 68 și jurisprudența citată).

niciun element în formularea respectivă care ar părea să impună Comisiei să își justifice decizia de a recurge la articolul 260 alineatul (3) TFUE în cazul în care nu este necesar să facă acest lucru în temeiul articolului 258 TFUE, având în vedere că contextul articolului 260 alineatul (3) TFUE include procedurile inițiate în temeiul articolului 258 TFUE [31].

49. În orice caz, astfel cum a arătat Comisia (a se vedea punctul 27 din prezentele concluzii), decizia Comisiei va trebui motivată, în măsura în care conține o apreciere individuală a sancțiunilor financiare solicitate în funcție de împrejurările cauzei și în special aplicarea criteriilor utilizate pentru stabilirea cuantumului sancțiunilor financiare solicitate. Aceasta permite statului membru să înțeleagă și să conteste aprecierea Comisiei cu privire la sancțiunile financiare a căror aplicare este solicitată Curții, precum în prezenta cauză.

50. Având în vedere cele de mai sus, considerăm că Comisia nu este obligată să își motiveze decizia de a recurge la articolul 260 alineatul (3) TFUE.

3. Cu privire la aprecierea sancțiunilor financiare în temeiul articolului 260 alineatul (3) TFUE

51. Pe baza faptului că decizia Comisiei de a solicita aplicarea de sancțiuni financiare în prezenta cauză respectă articolul 260 alineatul (3) TFUE, vom examina în continuare chestiunea privind aprecierea sancțiunilor financiare aplicate în temeiul acestei dispoziții, în lumina argumentelor expuse la punctele 50-59 din Concluziile noastre prezentate în cauza Comisia/România (C-549/18).

52. În special, astfel cum am subliniat în Concluziile prezentate în cauza Comisia/Spania [Articolul 260 alineatul (3) TFUE – Credit ipotecar] [32], Comisia ar trebui să poată utiliza aceeași metodă pentru calcularea sancțiunilor financiare pe care le propune în temeiul articolului 260 alineatele (2) și (3) TFUE, din moment ce aceste sancțiuni sunt identice, obiectivele urmărite de aceste două dispoziții sunt similare, ceea ce favorizează o abordare coerentă și oferă previzibilitate pentru statele membre. În această privință, faptul că articolul 260 alineatul (2) TFUE sancționează „dubla încălcare” a dreptului Uniunii și nerespectarea hotărârii pronunțate în temeiul articolului 258 TFUE, în timp ce articolul 260 alineatul (3) TFUE sancționează o încălcare unică a dreptului Uniunii ca urmare a neîndeplinirii obligației de comunicare nu pune în discuție, în opinia noastră, faptul că ambele dispoziții se referă la încălcări care își au originea în dreptul primar al Uniunii (a se vedea punctul 33 din prezentele concluzii).

53. În orice caz, Curtea nu este obligată să respecte propunerile Comisiei privind impunerea unor sancțiuni financiare sau metoda de calcul al acesteia în temeiul articolului 260 alineatul (3) TFUE [33]. Astfel cum a recunoscut Curtea în Hotărârea Comisia/Belgia [Articolul 260 alineatul (3) TFUE – Rețele de comunicații de mare viteză] [34], în contextul articolului 260 alineatul (3) TFUE, revine Curții, în fiecare cauză și în funcție de împrejurările speței cu care este sesizată și de nivelul de persuasiune și de disuasiune care se dovedește necesar, competența să adopte sancțiunile financiare corespunzătoare,

31 A se vedea Hotărârea din 8 iulie 2019, Comisia/Belgia [Articolul 260 alineatul (3) TFUE – Credit ipotecar] (C-543/17, EU:C:2019:573, punctul 57).

32 C-569/17, EU:C:2019:271, punctul 73. A se vedea de asemenea Concluziile avocatului general Wathelet prezentate în cauza Comisia/Polonia (C-320/13, nepublicate, EU:C:2014:2441, punctele 146-160) și Concluziile avocatului general Szpunar prezentate în cauza Comisia/Belgia [Articolul 260 alineatul (3) TFUE – Rețele de comunicații de mare viteză] (C-543/17, EU:C:2019:322, punctul 96).

33 A se vedea Concluziile noastre prezentate în cauza Comisia/Spania [Articolul 260 alineatul (3) TFUE – Credit ipotecar] (C-569/17, EU:C:2019:271, punctul 74).

34 A se vedea Hotărârea din 8 iulie 2019 (C-543/17, EU:C:2019:573, punctul 78) [care se referă prin analogie la Hotărârea din 2 decembrie 2014, Comisia/Italia (C-196/13, EU:C:2014:2407, punctul 86 și jurisprudența citată)].

în special pentru a preveni repetarea unor încălcări similare ale dreptului Uniunii. Curtea a mai statuat, în contextul articolului 260 alineatul (2) TFUE, că propunerile și liniile directoare ale Comisiei cuprinse în comunicările acesteia nu sunt obligatorii pentru Curte; ele constituie numai o bază de referință utilă și contribuie la garantarea transparenței, a caracterului previzibil și a securității juridice [35].

54. Astfel, se poate considera că din Hotărârea Comisia/Belgia [Articolul 260 alineatul (3) TFUE – Rețele de comunicații de mare viteză] [36] rezultă că jurisprudența referitoare la articolul 260 alineatul (2) TFUE trebuie aplicată prin analogie la articolul 260 alineatul (3) TFUE, în măsura în care sancțiunile financiare aplicate în temeiul acestor două dispoziții urmăresc aceleași obiective: impunerea unei penalități cu titlu cominatoriu este foarte potrivită pentru obligarea unui stat membru să pună capăt cât mai curând posibil unei încălcări a obligațiilor care, în lipsa unei astfel de măsuri, ar tinde să persiste, în timp ce impunerea plății unei sume forfetare se bazează mai mult pe evaluarea consecințelor asupra intereselor publice și private pe care le are neîndeplinirea obligațiilor sale de către statul membru în cauză.

55. În plus, în jurisprudența referitoare la articolul 260 alineatul (2) TFUE, începând cu Hotărârea sa de referință din 12 iulie 2005, Comisia/Franța [37], Curtea a statuat că poate impune atât plata unei sume forfetare, cât și a unei penalități cu titlu cominatoriu [38] și că poate să aplice o sancțiune financiară care nu a fost propusă de Comisie pentru motivul că „oportunitatea de a impune o sancțiune financiară și alegerea sancțiunii celei mai adaptate la împrejurările speței pot fi apreciate numai în lumina constatărilor efectuate de Curte în hotărârea care urmează să fie pronunțată în temeiul articolului [260 alineatul (2) TFUE] și nu intră, prin urmare, în sfera politică” [39]. Astfel, se ridică problema dacă jurisprudența Curții referitoare la articolul 260 alineatul (2) TFUE se aplică prin analogie articolului 260 alineatul (3) TFUE în ceea ce privește competența Curții de a aplica atât o sumă forfetară, cât și o penalitate cu titlu cominatoriu sau o sancțiune financiară care nu a fost propusă de Comisie.

56. În această privință, menținem poziția exprimată în Concluziile prezentate în cauza Comisia/Spania [Articolul 260 alineatul (3) TFUE – Credit ipotecar] [40], conform căreia Curtea poate, în temeiul articolului 260 alineatul (3) TFUE să impună atât o sumă forfetară, cât și o penalitate cu titlu cominatoriu sau o sancțiune financiară care nu a fost propusă de Comisie, sub rezerva plafonului impus cuantumului sancțiunii financiare în temeiul prevederii respective. În special, din modul de redactare a articolului 260 alineatul (3) TFUE („în limita valorii indicate de Comisie”), care menționează numai cuantumul, iar nu alegerea sancțiunii financiare care trebuie impusă, se poate deduce că Curtea nu poate impune o sancțiune financiară cu o valoare mai mare decât cea indicată de Comisie. Cu toate acestea, în opinia noastră, acest lucru nu limitează competența de apreciere a Curții de a stabili sancțiunea financiară adecvată în toate situațiile. Astfel, în funcție de împrejurări, Curtea poate impune o sancțiune financiară care nu este propusă de Comisie sau atât o sumă forfetară, cât și o penalitate cu titlu cominatoriu, cu aceeași valoare sau cu o valoare mai mică decât cea „specificată de Comisie”, care nu trebuie să reprezinte suma totală ce va fi eventual impusă statului membru respectiv.

35 Cu privire la sumele forfetare, a se vedea Hotărârea din 19 decembrie 2012, Comisia/Irlanda (C-279/11, nepublicată, EU:C:2012:834, punctul 77). În ceea ce privește penalitățile cu titlu cominatoriu, a se vedea de asemenea Hotărârea din 4 iulie 2018, Comisia/Slovacia (C-626/16, EU:C:2018:525, punctul 83).

36 A se vedea Hotărârea din 8 iulie 2019 (C-543/17, EU:C:2019:573, punctul 61) [care face referire prin analogie la Hotărârea din 12 iulie 2005, Comisia/Franța (C-304/02, EU:C:2005:444, punctul 81)]. A se vedea de asemenea punctul 42 din prezentele concluzii.

37 C-304/02, EU:C:2005:444.

38 A se vedea Hotărârea din 12 iulie 2005, Comisia/Franța (C-304/02, EU:C:2005:444, punctele 80-86), și Hotărârea din 12 noiembrie 2019, Comisia/Irlanda (Parcul eolian din Derrybrien) (C-261/18, EU:C:2019:955, punctul 112).

39 Hotărârea din 12 iulie 2005, Comisia/Franța (C-304/02, EU:C:2005:444, punctul 90). A se vedea de asemenea Hotărârea din 18 iulie 2007, Comisia/Germania (C-503/04, EU:C:2007:432, punctul 22).

40 C-569/17, EU:C:2019:271, punctele 76-78.

57. În plus, o astfel de interpretare îndeplinește obiectivele articolului 260 alineatul (3) TFUE, ținând seama de scopul de a avea sancțiuni financiare diferite în tratate. După cum am menționat la punctul 42 din prezentele concluzii, în cazul în care un stat membru își îndeplinește obligația de notificare în cursul procedurii, deci înainte de examinarea situației de fapt de către Curte, nu pot fi impuse penalități cu titlu cominatoriu. Totuși, impunerea unei sume forfetare rămâne posibilă pentru a remedia efectul acestei neîndepliniri a obligațiilor asupra intereselor publice și private și pentru a descuraja repetarea acestei încălcări. Într-adevăr, o astfel de situație explică practica adaptată a Comisiei de a solicita ca regulă generală o sumă forfetară și penalități cu titlu cominatoriu în acțiunile formulate în temeiul articolului 260 alineatul (3) TFUE (a se vedea punctul 26 din prezentele concluzii), așa cum este cazul în speță. Cu toate acestea, în situația în care Comisia propune numai un singur tip de sancțiune, competența Curții de a impune o sancțiune diferită sau atât o sumă forfetară, cât și o penalitate cu titlu cominatoriu, dacă este necesar, în limita plafonului prevăzut la articolul 260 alineatul (3) TFUE, ar garanta că dispoziția respectivă nu este lipsită de efect util.

4. Cu privire la impunerea plății unei sume forfetare în prezenta cauză

58. În lumina jurisprudenței referitoare la articolul 260 alineatul (2) TFUE [41], impunerea plății unei sume forfetare și stabilirea acestei sume în temeiul articolului 260 alineatul (3) TFUE depinde, în fiecare cauză, de ansamblul elementelor pertinente care se raportează atât la caracteristicile neîndeplinirii constatate a obligațiilor, cât și la atitudinea proprie a statului membru vizat. În exercitarea puterii sale de apreciere, Curtea decide dacă impune o sumă forfetară și, în caz afirmativ, îi stabilește cuantumul, astfel încât acesta să fie adaptat împrejurărilor și proporțional cu încălcarea. Factorii relevanți în această privință includ gravitatea încălcării, durata acesteia și capacitatea de plată a statului membru în cauză.

59. Rezultă de asemenea din jurisprudență că o sumă forfetară se întemeiază pe aprecierea consecințelor neexecutării obligațiilor de către statul membru respectiv asupra intereselor publice și private, în special atunci când încălcarea a persistat o lungă perioadă [42]. Obligarea la plata unei sume forfetare nu ar trebui să aibă un caracter automat, întrucât Curtea dispune de o largă putere de apreciere în scopul de a decide dacă trebuie sau nu trebuie impusă o astfel de sancțiune [43].

60. În consecință, trebuie observat că, în temeiul articolului 260 alineatul (3) TFUE, Curtea dispune de o largă putere de apreciere pentru a impune o sumă forfetară, dacă este cazul, pe baza împrejurărilor cauzei și a comportamentului statului membru vizat, pentru a remedia consecințele neîndeplinirii obligației de comunicare de către statul membru asupra intereselor publice și private. Faptul că Curtea a considerat adecvat să impună o sumă forfetară în contextul articolului 260 alineatul (2) TFUE „în special atunci când încălcarea a persistat o lungă perioadă”, astfel cum se menționează la punctul 59 din prezentele concluzii, nu împiedică Curtea să impună o sumă forfetară în alte situații, dacă este necesar, pentru a preveni repetarea unor încălcări similare ale dreptului Uniunii.

61. De asemenea, având în vedere diferitele obiective urmărite de aplicarea unor penalități cu titlu cominatoriu și a unor sume forfetare (a se vedea punctul 54 din prezentele concluzii), este clar că, deși obligarea la plata unei penalități cu titlu cominatoriu, care este în esență intenționat coercitivă în privința unei neîndepliniri a obligațiilor în curs, nu se impune decât în măsura în care încălcarea persistă, nimic nu se opune adoptării unei soluții diferite în ceea ce privește impunerea unei sume forfetare [44]. Astfel, contrar celor susținute de Franța și de Irlanda, faptul că un stat membru își poate îndeplini obligațiile în cursul procedurii nu privează suma forfetară de obiectivul său.

41 A se vedea Hotărârea din 12 noiembrie 2019, Comisia/Irlanda (Parcul eolian din Derrybrien) (C-261/18, EU:C:2019:955, punctele 113 și 114).

42 A se vedea Hotărârea din 19 decembrie 2012, Comisia/Irlanda (C-279/11, nepublicată, EU:C:2012:834, punctul 65).

43 A se vedea Hotărârea din 9 decembrie 2008, Comisia/Franța (C-121/07, EU:C:2008:695, punctul 63).

44 A se vedea Hotărârea din 9 decembrie 2008, Comisia/Franța (C-121/07, EU:C:2008:695, punctele 19, 20, 44, 45, 56-58), și Concluziile domnului avocat general Mazák prezentate în cauza Comisia/Franța (C-121/07, EU:C:2008:320, punctul 80).

62. În prezenta cauză, ar trebui să se considere că impunerea plății unei sume forfetare este adecvată ca măsură disuasivă. Suma totală propusă de Comisie (2 766 992,00 euro) poate fi redusă (la 2 011 919,60 euro), dacă se aplică cifrele actualizate ale Comisiei [45], și chiar mai mult, dacă se iau în considerare anumiți factori. În consecință, având în vedere toate împrejurările prezentei cauze, propunem Curții să impună Irlandei plata unei sume forfetare de 1 500 000 de euro [46].

63. În primul rând, în ceea ce privește gravitatea încălcării, Curtea a recunoscut în Hotărârea Comisia/Belgia [Articolul 260 alineatul (3) TFUE – Rețele de comunicații de mare viteză] [47], în contextul impunerii unei penalități cu titlu cominatoriu în temeiul articolului 260 alineatul (3) TFUE, că obligația de a adopta măsuri naționale pentru a asigura transpunerea completă a unei directive, precum și cerința de a comunica Comisiei aceste măsuri constituie „obligații esențiale ale statelor membre pentru a asigura deplina eficacitate a dreptului Uniunii și că nerespectarea obligațiilor respective trebuie, prin urmare, să fie considerată ca fiind de o gravitate certă”. Apreciem că această concluzie, care presupune impunerea plății unei sume forfetare, este aplicabilă în speță.

64. În plus, în cazul în care Curtea ia în considerare criteriile adoptate de Comisie pentru stabilirea plății sumei forfetare în prezenta cauză, aprecierea gravității efectuată de Comisie nu pare a fi rezultatul unei erori, având în vedere importanța dispozițiilor dreptului Uniunii încălcate și consecințele asupra intereselor publice și private. Trebuie subliniat că Directiva 2015/849 este un instrument juridic esențial pentru prevenirea utilizării sistemului financiar al Uniunii în scopul spălării banilor și al finanțării terorismului [48]. Situată în contextul instituirii unei Uniuni a securității efective și autentice [49], această directivă se bazează pe directive anterioare și pe activitățile internaționale în domeniu menite să consolideze cadrul juridic pentru combaterea spălării banilor și finanțării terorismului în Uniune [50]. Similar cu ceea ce a reținut Curtea cu privire la alte directive privind piața internă [51], se poate considera că neîndeplinirea de către Irlanda a obligațiilor de a adopta și de a comunica toate măsurile de transpunere a Directivei 2015/849 afectează buna funcționare a pieței interne și are, prin urmare, un anumit grad de gravitate [52].

65. Efectele neîndeplinirii de către Irlanda a obligațiilor de a transpune Directiva 2015/849 asupra intereselor publice și private pot fi, de asemenea, considerate semnificative, având în vedere că, astfel cum a arătat Comisia, această neîndeplinire a obligațiilor prezintă riscuri pentru integritatea și pentru funcționarea sistemului financiar al Uniunii, întrucât îl face vulnerabil la spălarea banilor și la finanțarea terorismului și afectează investitorii și cetățenii. Acest fapt este ilustrat, de exemplu, de Rezoluția Parlamentului European din 19 septembrie 2019 referitoare la stadiul punerii în aplicare a

45 A se vedea Comunicarea Comisiei – Actualizarea datelor utilizate pentru calcularea sumelor forfetare și a penalităților cu titlu cominatoriu pe care Comisia urmează să le propună Curții de Justiție a Uniunii Europene în cadrul procedurilor de constatare a neîndeplinirii obligațiilor (JO 2019, C 309, p. 1). Suma forfetară minimă se reduce la 1 212 000 de euro. În această privință, calculul sumei forfetare ar fi, în conformitate cu formula menționată la punctul 30 din aceste concluzii, următorul: din 27 iunie 2017 până la 28 noiembrie 2018: 1039 × 7 × 0,47 × 519 = 1 774 102,89 euro, din 29 noiembrie 2018 până la 26 martie 2019: 1039 × 2 × 0,47 × 118 = 115 245,88 euro și din 27 martie 2019 până la 2 decembrie 2019: 1039 × 1 × 0,47 × 251 = 122 570,83 euro. Pe această bază, suma forfetară totală solicitată de Comisie s-ar ridica la 2 011 919,60 euro.

46 Trebuie arătat că suma pe care o propunem corespunde într-o anumită măsură unei sume forfetare impuse în temeiul articolului 260 alineatul (2) TFUE pentru neîndeplinirea parțială a obligației de transpunere a unei directive. A se vedea Hotărârea din 19 decembrie 2012, Comisia/Irlanda (C-374/11, nepublicată, EU:C:2012:827, punctele 52 și 53) (2 milioane de euro). A se compara această sumă cu cea impusă prin Hotărârea din 25 iunie 2013, Comisia/Republica Cehă (C-241/11, EU:C:2013:423, punctele 46-55) (250 000 de euro) (a se observa în special impactul limitat al încălcării).

47 Hotărârea din 8 iulie 2019 (C-543/17, EU:C:2019:573, punctul 85).

48 A se vedea Directiva 2018/843, în special considerentul (1), Directiva 2015/849, în special articolul 1 alineatul (1), și considerentele (1)-(3) și (64).

49 A se vedea Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliul European și Consiliu, Al douăzecilea raport privind progresele înregistrate către o Uniune a securității efectivă și autentică, COM(2019) 552 final, 30 octombrie 2019, p. 10-12.

50 A se vedea Comunicarea Comisiei către Parlamentul European și Consiliu, Către o mai bună punere în aplicare a cadrului UE privind combaterea spălării banilor și a finanțării terorismului, COM(2019) 360 final, 24 iulie 2019.

51 A se vedea nota de subsol 27 din prezentele concluzii.

52 A se vedea Hotărârea din 30 mai 2013, Comisia/Suedia (C-270/11, EU:C:2013:339, punctul 49).

legislației Uniunii de combatere a spălării banilor [53], care, *inter alia*, a salutat inițierea de către Comisie a unor proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor împotriva statelor membre care nu au transpus Directiva 2015/849 și a îndemnat aceste state membre să procedeze astfel în cel mai scurt timp.

66. În acest sens, nu suntem convinși de afirmația Irlandei potrivit căreia efectele asupra intereselor publice și private sunt exagerate, deoarece măsurile naționale în materie anterior în vigoare asigură transpunerea parțială a Directivei 2015/849 și permit ca obiectivele acestei directive să fie atinse în linii mari. Curtea a respins argumente similare pentru motivul că aceste măsuri nu îndeplineau cerințele directivei în cauză; în caz contrar, nu s-ar fi constatat că statul membru nu și-a îndeplinit obligația de transpunere [54]. În plus, faptul că Irlanda a ales să transpună Directiva 2015/849 prin legislația primară (a se vedea punctul 32 din prezentele concluzii) nu ni se pare un factor atenuant, având în vedere că un stat membru nu poate invoca practici sau situații prevalente în legislația sa internă pentru a justifica nerespectarea obligațiilor care decurg din legislația Uniunii [55].

67. Trebuie arătat de asemenea că Irlanda a fost deja condamnată de Curte în temeiul articolului 258 TFUE pentru netranspunerea în timp util a directivelor anterioare privind combaterea spălării banilor [56].

68. Cu toate acestea, există unii factori atenuanți care ar trebui luați în considerare în speță. În special, astfel cum a indicat Comisia, trebuie să se țină seama de măsura în care s-a realizat transpunerea pentru a determina gravitatea necomunicării măsurilor de transpunere [57]. Trebuie subliniat, în această privință, că prezenta cauză are în vedere necomunicarea parțială a măsurilor de transpunere de către un stat membru, iar nu o necomunicare totală. În plus, Directiva 2018/843 a prelungit termenul pentru înființarea de registre centrale pentru informațiile privind beneficiarul real în conformitate cu articolele 30 și 31 din Directiva 2015/849, deși nu a modificat termenul-limită de transpunere a altor obligații prevăzute în această directivă (a se vedea punctul 7 din prezentele concluzii). Nu vedem niciun motiv pentru care această prelungire nu ar trebui luată în considerare ca factor atenuant, astfel cum a arătat Comisia. De asemenea, Irlanda a demonstrat că a cooperat cu bună-credință cu Comisia în cursul procedurii, de exemplu, prin informarea continuă a acesteia (a se vedea punctul 32 din prezentele concluzii) [58].

69. În al doilea rând, în ceea ce privește durata încălcării, Comisia consideră că aceasta ar trebui calculată de la data împlinirii termenului de transpunere pentru Directiva 2015/849, în timp ce Irlanda este de altă părere.

70. Trebuie subliniat că, în jurisprudența sa privind plata unor sume forfetare în temeiul articolului 260 alineatul (2) TFUE, Curtea evaluează durata încălcării începând de la data pronunțării primei hotărâri în temeiul articolului 258 TFUE până la data la care statul membru în cauză și-a îndeplinit obligațiile sau, în caz contrar, până la momentul în care Curtea apreciază faptele în cea de a doua procedură [59]. În consecință, în ceea ce privește stabilirea plății unor sume forfetare în temeiul articolului 260 alineatul (3) TFUE, prezenta cauză atrage atenția asupra a două aspecte principale.

53 A se vedea în special considerentele A, B și G și punctul 1.

54 A se vedea Hotărârea din 30 mai 2013, Comisia/Suedia (C-270/11, EU:C:2013:339, punctul 51). În Hotărârea din 8 iulie 2019, Comisia/Belgia [Articolul 260 alineatul (3) TFUE – Rețele de comunicații de mare viteză] (C-543/17, EU:C:2019:573, punctul 73), Curtea nu a părut să acorde atenție unui argument similar invocat de Belgia.

55 A se vedea Hotărârea din 12 noiembrie 2019, Comisia/Irlanda (Parcul eolian din Derrybrien) (C-261/18, EU:C:2019:955, punctul 89).

56 A se vedea Hotărârea din 19 mai 2009, Comisia/Irlanda (C-532/08, nepublicată, EU:C:2009:327) (privind Directiva 2005/60), și Hotărârea din 1 octombrie 2009, Comisia/Irlanda (C-549/08, nepublicată, EU:C:2009:604) (privind Directiva 2006/70).

57 A se vedea Comunicarea din 2011, punctul 25, și Comunicarea din 2017, p. 15. A se vedea în această privință Hotărârea din 9 decembrie 2008, Comisia/Franța (C-121/07, EU:C:2008:695, punctul 84).

58 A se vedea Hotărârea din 17 octombrie 2013, Comisia/Belgia (C-533/11, EU:C:2013:659, punctul 60).

59 A se vedea Hotărârea din 25 iunie 2013, Comisia/Republica Cehă (C-241/11, EU:C:2013:423, punctul 46), și Hotărârea din 12 noiembrie 2019, Comisia/Irlanda (Parcul eolian din Derrybrien) (C-261/18, EU:C:2019:955, punctul 122).

71. În primul rând, în ceea ce privește data la care a încetat încălcarea, în speță, nu s-a ajuns la un acord cu privire la data la care Irlanda și-a îndeplinit obligațiile. În această privință, nu suntem convinși de argumentele invocate de Irlanda în fața Curții potrivit cărora măsurile de transpunere notificate la 29 noiembrie 2018 au îndeplinit obligațiile Irlandei.

72. În special, rezultă că, în pofida acestor măsuri, existau anumite lacune în ceea ce privește unele dispoziții ale Directivei 2015/849. De exemplu, în ceea ce privește articolul 30 alineatul (1) al doilea paragraf și alineatele (2) și (7), precum și articolul 31 alineatele (1), (2), (3) și (7) din această directivă, Irlanda a indicat în memoriul în duplică faptul că termenul de transpunere pentru aceste dispoziții a fost prelungit prin Directiva 2018/843, dar că, în orice caz, a adoptat instrumentele de transpunere a elementelor acestor dispoziții identificate de Comisie, pe care le-a notificat la 30 ianuarie 2019 și la 27 martie 2019. Totuși, astfel cum arată Comisia, această prelungire nu acoperea ansamblul obligațiilor prevăzute la articolele 30 și 31 din Directiva 2015/849 (a se vedea punctele 7 și 23 din prezentele concluzii). În plus, Irlanda a arătat, în memoriul în duplică, că o prevedere poate fi adoptată cu privire la obligațiile prevăzute la articolul 47 alineatul (2) din Directiva 2015/849 și că articolul 48 alineatele (5)-(8) din această directivă nu impuneau ca obligațiile specifice să fie conținute în dreptul național. Astfel, după cum a arătat Comisia în ședință (a se vedea punctele 21 și 23 din prezentele concluzii), Irlanda nu a adoptat măsuri de transpunere pentru anumite obligații impuse de aceste prevederi până la data notificării unor astfel de măsuri, la 22 noiembrie 2019 și la 3 decembrie 2019. În consecință, deși măsurile notificate la 29 noiembrie 2018 asigurau transpunerea unei părți importante a Directivei 2015/849, Comisia a stabilit că Irlanda și-a îndeplinit obligațiile începând cu 3 decembrie 2019.

73. În al doilea rând, referitor la data de început a încălcării, considerăm că, astfel cum am propus la punctele 74 și 75 din Concluziile noastre prezentate în cauza Comisia/România (C-549/18), data împlinirii termenului de transpunere prevăzut în directiva în discuție ar trebui utilizată în ceea ce privește plata unor sume forfetare, deoarece îndeplinește mai bine obiectivul articolului 260 alineatul (3) TFUE, care constă în parte în a stimula mai puternic statele membre să transpună directivele la timp [60]. Dimpotrivă, dacă, de exemplu, numai după data împlinirii termenului stabilit în avizul motivat ar fi posibilă impunerea plății unei sume forfetare în temeiul articolului 260 alineatul (3) TFUE, aceasta ar determina apariția riscului ca termenul de transpunere prevăzut în directivă să nu aibă efect imediat, atât timp cât Comisia nu introduce o acțiune împotriva unui stat membru. De asemenea, ar trebui subliniat că, spre deosebire de penalitățile cu titlu cominatoriu care oferă un mijloc de a obliga un stat membru să pună capăt încălcării la un moment dat în viitor, plata unor sume forfetare vizează conduita din trecut și oferă un mijloc de a garanta că un stat membru nu va considera că este preferabil să aștepte începerea procedurii înainte de a lua măsuri de remediere a încălcării [61], situație care ar putea efectiv să apară dacă se reține data stabilită în avizul motivat.

74. În consecință, abordarea pe care o propunem pare să se aplice *a fortiori* în ceea ce privește plata unor sume forfetare comparativ cu plata unor penalități cu titlu cominatoriu, cu privire la care Curtea a luat în considerare data împlinirii termenului de transpunere prevăzut în directiva în discuție pentru aprecierea duratei neîndeplinirii obligațiilor în Hotărârea Comisia/Belgia [Articolul 260 alineatul (3) TFUE – Rețele de comunicații de mare viteză] [62]. Trebuie adăugat că, în pofida afirmațiilor Irlandei, nu există niciun dubiu că impunerea de sancțiuni financiare, inclusiv sume forfetare, era posibilă la data expirării termenului de transpunere din 26 iunie 2017, stabilit în Directiva 2015/849, având în vedere că articolul 260 alineatul (3) TFUE, împreună cu comunicările Comisiei, erau în mod evident

60 A se vedea Hotărârea din 8 iulie 2019, Comisia/Belgia [Articolul 260 alineatul (3) TFUE – Rețele de comunicații de mare viteză] (C-543/17, EU:C:2019:573, punctul 52).

61 A se vedea Concluziile avocatului general Poiares Maduro prezentate în cauza Comisia/Italia (C-119/04, EU:C:2006:65, punctul 46). A se vedea de asemenea punctul 54 din prezentele concluzii.

62 Hotărârea din 8 iulie 2019 (C-543/17, EU:C:2019:573, punctul 88).

aplicabile [63]. În orice caz, în ipoteza în care Curtea nu este de acord cu propunerea noastră, perioada de timp scursă de la data împlinirii termenului de transpunere prevăzut în directiva în discuție poate fi considerată ca făcând parte din aprecierea gravității încălcării, astfel cum s-a procedat în jurisprudența referitoare la articolul 260 alineatul (2) TFUE [64].

75. În speță, ținând seama de perioada care urmează datei împlinirii termenului de transpunere prevăzut în Directiva 2015/849 (26 iunie 2017) până la data la care Irlanda și-a îndeplinit obligațiile (3 decembrie 2019), durata încălcării este de aproximativ 2 ani și jumătate (30 de luni), putând fi considerată semnificativă [65]. Am dori să subliniem că obligația unui stat membru de a adopta măsurile necesare pentru transpunerea unei directive nu a fost în sine considerată că ar prezenta o dificultate specială [66]. Așadar, faptul că, astfel cum afirmă Irlanda, a acordat prioritate progreselor măsurilor de transpunere în procesul legislativ și s-a străduit să respecte un calendar indicativ furnizat Comisiei înainte de inițierea procedurilor (a se vedea punctul 32 din prezentele concluzii), în opinia noastră, nu justifică și nici nu diminuează durata încălcării. Cu toate acestea, trebuie remarcat că, în pofida caracterului său tardiv, măsurile notificate la 29 noiembrie 2018 (cu alte cuvinte, la 17 luni după împlinirea termenului de transpunere din 26 iunie 2017 prevăzut în Directiva 2015/849) au asigurat o transpunere perfect-consecventă a Directivei 2015/849, doar patru dintre dispozițiile acesteia rămânând netranspuse, astfel cum arată Comisia, și că toate dispozițiile din această directivă au fost notificate până la 3 decembrie 2019 (a se vedea punctele 17, 21, 71 și 72 din prezentele concluzii) [67].

76. În sfârșit, Irlanda nu a prezentat Curții nicio dovadă privind capacitatea sa de plată.

77. Având în vedere toate împrejurările prezentei cauze, propunem Curții să oblige Irlanda la plata unei sume forfetare de 1 500 000 de euro.

VI. Cheltuieli de judecată

78. În temeiul articolului 138 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Comisia a solicitat obligarea Irlandei la plata cheltuielilor de judecată, iar aceasta a căzut în pretenții, se impune obligarea Irlandei la plata cheltuielilor de judecată. În temeiul articolului 140 alineatul (1) din acest regulament de procedură, potrivit căruia statele membre care au intervenit în litigiu suportă propriile cheltuieli de judecată, se impune obligarea Estoniei și a Franței la suportarea propriilor cheltuieli de judecată.

VII. Concluzie

79. În lumina considerațiilor care precedă, propunem Curții:

1) Să declare că, întrucât nu a adoptat, până la 26 iunie 2017, toate măsurile necesare pentru a transpune Directiva 2015/849 sau, în orice caz, întrucât nu a comunicat aceste măsuri, Irlanda nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 67 alineatul (1) din directiva menționată.

2) Să oblige Irlanda la plata unei sume forfetare de 1 500 000 de euro.

63 A se vedea notele de subsol 8, 9 și 27 din prezentele concluzii.

64 A se vedea Hotărârea din 19 decembrie 2012, Comisia/Irlanda (C-374/11, nepublicată, EU:C:2012:827, punctele 38 și 52). A se vedea de asemenea Concluziile avocatului general Fennelly prezentate în cauza Comisia/Grecia (C-197/98, EU:C:1999:597, punctul 43).

65 A se vedea Hotărârea din 30 mai 2013, Comisia/Suedia (C-270/11, EU:C:2013:339, punctele 57 și 58) (27 de luni), și Hotărârea din 13 iulie 2017, Comisia/Spania (C-388/16, nepublicată, EU:C:2017:548, punctul 40) (29 de luni).

66 A se vedea Hotărârea din 31 martie 2011, Comisia/Grecia (C-407/09, EU:C:2011:196, punctul 33).

67 A se vedea Hotărârea din 9 decembrie 2008, Comisia/Franța (C-121/07, EU:C:2008:695, punctul 85).

3) Să oblige Irlanda la plata cheltuielilor de judecată.

4) Să oblige Estonia și Franța la suportarea propriilor cheltuieli de judecată.